

*Apoštolský list Svatého otce
mladým celého světa u příležitosti
Mezinárodního roku mládeže 1985*

„BUĎTE STÁLE PŘIPRAVENI OBHÁJIT SE PŘED KAŽDÝM,
KDO SE VÁS PTÁ PO DŮVODECH VAŠÍ NADĚJE.“ (1 PETR 3,15)

OBSAH

1. Vše nejlepší k Roku mládeže
2. Kristus hovoří s mladými
3. Mládí je zvláštní bohatství
4. Bůh je láska
5. Otázka po věčném životě
6. O mravnosti a svědomí
7. „Ježíš na něj s láskou pohleděl“
8. „Následuj mě“
9. Plán života a křesťanské povolání
10. „Velká svátost“ manželství
11. Dědictví
12. Hřivny a úkoly
13. Sebevýchova a její rizika
14. Mládí jako „růst“
15. Velká výzva budoucnosti
16. Poselství na závěr

1. Vše nejlepší k Roku mládeže!

Drazí přátelé !

„Budte stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje.“ (1 Petr, 3,15)

Jsou to přání, která adresuji vám, mladým, již od začátku letošního roku. Rok 1985 byl Organizací spojených národů vyhlášen „Mezinárodním rokem mládeže“. Má to velký význam především pro vás, ale i pro všechny generace, jednotlivé osoby, společenství a celou společnost. Má to také zvláštní význam pro církve jako ochránkyni základních pravd a hodnot a zároveň služebnici věčných určení, která mají člověk a velká lidská rodina v Bohu.

Protože člověk je základem a současně každodenní cestou církve,¹ je pochopitelné, že církve přikládá zvláštní význam době mládí jako klíčovému úseku lidského života. Vy, mladí, jste právě tímto mládím – mládím národů a společností, mládím každé rodiny celého lidstva a také mládím církve. Všichni k vám vzhlížíme, protože se v jistém smyslu všichni skrze vás stáváme znovu mladými. Vaše mládí není tedy jen vašim osobním nebo generačním majetkem, ale je součástí celé cesty, kterou člověk urazí na své životní pouti, a zároveň je zvláštním dobrem všech. Je majetkem samého lidstva.

Ve vás je naděje, protože patříte budoucnosti a budoucnost patří vám. Naděje zase je vždy spojena s budoucností, je očekáváním „dobrých věcí příštích“. Jako „křesťanská“ ctnost je spojena s očekáváním věčného dobra, které Bůh přislíbil člověku v Ježíši Kristu.² Zároveň je tato naděje, jako ctnost „křesťanská“ i „lidská“, očekáváním dobrých věcí, které člověk uskuteční s využitím hřiven, daných mu Prozřetelností.

V tomto smyslu patří budoucnost vám mladým, tak jako kdysi patřila generaci dnes dospělých, až se skrze ně stala přítomností. Za tuto přítomnost, za její rozmanitou podobu a profil zodpovídají především dospělí. Vám připadá odpovědnost za to, co se jednou stane skrze vás přítomností a zatím je budoucností.

Když říkáme, že vám patří budoucnost, uvažujeme v kategoriích lidské pomíjivosti, která je vždy přechodem k budoucnosti. Když říkáme, že na vás závisí budoucnost, uvažujeme v kategoriích etických, v souladu s požadavky mravní odpovědnosti, která nás nutí připisovat člověku jako osobě – a společenstvím i společností pozůstávajícím z osob – základní hodnotu lidských činů, záměrů, iniciativ a intencí.

Tento rozměr je také vlastním rozměrem křesťanské a lidské naděje. A právě v tomto rozměru, v roce věnovaném mládeži, adresuje církve mými ústy vám, mladým, své první a zásadní přání: „Abyste uměli obhájit naději, která je ve vás.“³

2. Kristus hovoří s mladými

Tato slova, napsaná kdysi apoštolem Petrem první generaci mladých křesťanů, jsou ve vztahu k celému evangeliu Ježíše Krista. Snad si tento vztah uvědomíme zvláště zřetelně, když se zamyslíme nad Kristovým rozhovorem s mladíkem, jak jej zapsali evangelisté.⁴ Z mnoha biblických příběhů si zaslouží především tento, abychom si jej zde připomenuli.

Na otázku: „Mistře dobrý, co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ – odpovídá Ježíš nejdříve otázkou: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, jenom jeden: Bůh.“ A pokračuje: „Příkázání znáš: nebudeš vraždit, nebudeš cizoložit, nebudeš krást, nebudeš svědčit lživě, nebudeš podvádět, cti svého otce i matku.“⁵ Těmito slovy připomíná Ježíš svému tazateli některá příkázání Desatera.

Avšak tím rozhovor nekončí, protože mladík prohlásí: „Mistře, to všechno jsem zachovával od svého mládí.“ Potom – píše evangelista – Ježíš na něj s láskou pohleděl a řekl mu: „Jedno ti schází: jdi, prodej všechno, co máš, dej to chudým, a budeš mít poklad v nebi. Pak přijď a následuj mě!“⁶

Na tomto místě se mění tón setkání. Evangelista píše: Mladík „pro to slovo zesmutněl a odešel zarmoucen, protože měl mnoho majetku.“⁷

V evangeliích jsou ještě jiná místa, kde se Ježíš z Nazareta setkává s mladými – zvláště působivě při dvou vzkříšeních, Jairovy dcery⁸ a mladíka z Naimu.⁹ Ale s klidem můžeme říci, že výše uvedený rozhovor je setkáním nejucelenějším a obsahově nejbohatším. Můžeme také říci, že má nejvíce obecně platnou a nadčasovou povahu a že v jistém smyslu platí nepřetržitě a neustále – napříč staletími. Kristus tak hovoří s mladým člověkem, chlapcem či dívkou, do jisté míry stále znovu, po staletí a pokolení. Hovoří na různých místech země, v národech, rasách a kulturách. Kdokoliv z vás může být v tomto rozhovoru Jeho protějškem.

Všechny vyprávěcí prvky a všechna slova, vyčtená v tomto rozhovoru tou či onou stranou, mají naprosto zásadní význam a svou specifickou váhu. Můžeme říci, že v těchto slovech je obsažena zvláště hluboká pravda o člověku, zejména pravda o lidském mládí. Jsou důležitá pro mladé.

Dovolte mi proto, abych navázal svými úvahami v tomto listu na zmíněné setkání a text evangelia. Snad vám to ulehčí vést vlastní rozhovor s Kristem – rozhovor, který má pro mladého člověka klíčový a zásadní význam.

3. Mládí je jedinečné bohatství

Začneme tím, co je v evangelním příběhu na konci. Mladík odchází zarmoucen, protože „měl mnoho majetku“.

Nepochybujeme, že se tato formulace vztahuje na hmotný majetek, který mladík nashromáždil nebo zdědil. Možná je taková situace vlastní některým mladým, avšak není to situace typická. Proto nás evangelistova slova provokují, abychom si postavili problém jinak: jde o to, že samo mládí bez ohledu na jakýkoliv hmotný majetek je zvláštním bohatstvím člověka, dívky či chlapce – a mladí lidé je také jako zvláštní bohatství nejčastěji prožívají. Nejčastěji, ale ne vždy, ne zpravidla, protože na světě nechybí lidé, kteří z různých příčin své mládí jako bohatství neprožívají. O tom budeme ještě hovořit.

Přesto existují důvody, i důvody objektivní povahy, abychom o mládí uvažovali jako o zvláštním bohatství, které člověk zažívá v této době svého života. Tato doba se liší od doby dětství – právě v ní z dětských let vycházíme – a liší se také od doby plné dospělosti. Doba mládí je totiž dobou zvláště intenzivního objevování lidského „já“ a s ním spojených vlastností a schopností. Před vnitřním zrakem rozvíjející se chlapecké nebo dívčí osobnosti se postupně objevuje specifická, v jistém smyslu jedinečná a neopakovatelná, možnost konkrétního lidství, do které jako by byl vepsán celý plán budoucího života. Život se rýsuje jako realizace tohoto plánu, jako „sebeuskutečňování“.

Problém si přirozeně zaslouží co nejvšestrannější vysvětlení; máme-li jej však vystihnout co nejstručněji, můžeme říci, že bohatství mládí se projevuje právě v tomto profilu a podobě. Je to bohatství objevování a zároveň plánování, vybírání, předvídaní a podnikání prvních osobních rozhodnutí, která mají význam pro budoucnost v přísně osobním rozměru lidské existence. Současně jsou důležitá společensky. Mladík z evangelia se nachází v této etapě. Soudíme tak z otázek, které klade v rozhovoru s Ježíšem. Proto se také mohou závěrečná slova o „velkém majetku“ neboli bohatství chápat ve smyslu bohatství, kterým je samo mládí.

Musíme se však ptát, zda bohatství, jímž je mládí, má odvádět člověka od Krista? Nic takového evangelista neříká. Rozbor textu dovoluje spíše jiný závěr. Rozhodnutí odejít od Krista bylo nakonec ovlivněno jen bohatstvím vnějším – tím, co vlastnil („jměním“), ne tím, kým byl. To, kým byl jako mladý člověk – ono vnitřní bohatství, které se kryje s lidským mládím – ho přivedlo k Ježíši. Donutilo ho klást otázky, jasně se týkající plánu celého života. Co musím dělat? „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ Co musím dělat, aby můj život měl plnou hodnotu a plný smysl?

Mládí každého z vás, drazí přátelé, je bohatstvím, které se projevuje právě v těchto otázkách. Člověk si je klade celý život – ale v mládí se mu vnucují zvláště intenzivním způsobem, zvláště naléhavě. A je to tak dobře. Tyto otázky svědčí o dynamice rozvoje lidské osobnosti, která je vlastní vašemu věku. Tyto otázky kladete někdy s netrpělivostí a současně sami chápete, že odpověď na ně nemůže být ani uspěchaná, ani

povrchní. Musí mít svoji specifickou váhu. Jde tu o odpověď, která se týká celého života, která zahrnuje celou lidskou existenci.

Zvláštním způsobem si kladou tyto zásadní otázky vaši vrstevníci či vrstevnice, jejichž život je od dětství zatížen utrpením, nějakým tělesným nedostatkem, handicapem, obtížnou rodinnou nebo sociální situací. Jestliže se přitom jejich vědomí vyvíjí normálně, stává se pro ně otázka smyslu a hodnoty života ještě zásadnější a současně mimořádně dramatickou, protože je od začátku poznamenána bolestí bytí. A kolik je takových lidí v řadách mládeže celého světa, v národech a společnostech, v jednotlivých rodinách! Kolik z nich musí žít od dětství v ústavech a nemocnicích a jsou odsouzeni k určité pasivitě, která v nich může vyvolat pocit neužitečnosti pro lidskou společnost!

Může se říci, že i jejich mládí je vnitřním bohatstvím? Koho se na to máme zeptat? Komu mají oni sami položit tuto zásadní otázku? Zdá se, že jen Kristus je tu kompetentním protějškem pro rozhovor – protějškem, kterého nikdo jiný nemůže plně nahradit.

4. Bůh je láska

Kristus mladíkovi z evangelia odpovídá. Říká: „Nikdo není dobrý, jenom jeden: Bůh.“ Slyšeli jsme, na co se ptal mladík: „Mistře dobrý, co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ Jak si mám počínat, aby měl můj život plný smysl a hodnotu? Tak bychom přeložili jeho otázku do jazyka naší epochy. V této souvislosti Kristova odpověď znamená: jen Bůh je konečným základem všech hodnot, jen On dává konečný smysl naší lidské existenci.

Jen Bůh je dobrý. To znamená, že v Něm a jen v Něm mají všechny hodnoty svůj první zdroj a konečné naplnění. V Něm je „alfa i omega, začátek i konec.“¹⁰ Jen v Něm nacházejí hodnoty svou pravost a své definitivní potvrzení. Bez Něho – bez odkazu na Boha – celý svět stvořených hodnot jako by visel v absolutní prázdnotě. Ztrácí svou průzračnost, svoji schopnost promlouvat. Zlo vystupuje jako dobro a dobro je diskvalifikováno. Nepředvádí nám to i zkušenost naší doby všude tam, kde byl Bůh vytlačen za obzor posuzování, hodnocení a činů ...?

Proč jen Bůh je dobrý? Protože On je láska. Takovou odpověď dává Kristus slovy evangelia a především svědectvím svého života a smrti: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozného Syna.“¹¹ Bůh je dobrý, protože „je láska“.¹²

Řekli jsme, že ptát se po hodnotě a po smyslu života patří k zvláštnímu bohatství mládí. Vychází to ze samé podstaty hledání a neklidu, souvisejících s životním plánem, který máme přijmout za vlastní a realizovat. Tím spíše, je-li mládí vystaveno zkoušce osobního utrpení, anebo když si hluboce uvědomuje utrpení druhých, když je otřeseno všemožnými projevy zla ve světě, a konečně když stojí tváří v tvář tajemství hříchu, lidské nepravosti (mysterium iniquitatis).¹³ Kristova odpověď zní: jen Bůh je dobrý ... jen Bůh je láska. Tato odpověď může připadat těžká. Ale je rozhodná a je pravdivá. Obsahuje konečné řešení. Modlím se, abyste vy, mladí přátelé, slyšeli tuto Kristovu odpověď a byla pro vás vskutku osobní. Abyste našli vnitřní cestu k jejímu pochopení, k jejímu přijetí a naplnění!

Takový je Kristus v rozhovoru s mladíkem. Takový je v rozhovoru s každým a každou z vás. Když Mu říkáte „Mistře dobrý,“ ptá se: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, jenom jeden: Bůh.“ Takže to, že já jsem dobrý, vydává svědectví o Bohu. „Kdo viděl mne, viděl otce.“¹⁴ Tak mluví Kristus – učitel a přítel, Kristus – ukřižovaný a zmrtvýchvstalý. Stejný včera, dnes i navěky.¹⁵

Takové je jádro, samo těžiště odpovědi na otázky, které Mu kladete vy, mladí, prostřednictvím bohatství, které je ve vás, které tkví ve vašem mládí. Mládí před vámi otvírá různé perspektivy, nabízí vám plán na celý život. Tady se rodí otázky po hodnotách. Tady se rodí otázky po smyslu, pravdě, dobru a zlu. Když vám Kristus ve své odpovědi přikazuje, abyste se obraceli se vším na Boha, ukazuje vám zároveň, že zdroj a základ toho všeho je ve vás samých. Každý z vás je totiž aktem stvoření jako Jeho obraz, jako obraz Boží podoby.¹⁶ Právě tento „obraz a podoba“ působí, že si kladete takové otázky a že si je klást musíte. Všechny dosvědčují, že člověk nemůže pochopit sebe samého bez Boha a nemůže se ani bez Boha „realizovat“. Ježíš Kristus přišel na svět především proto, abychom si všichni uvědomili tuto skutečnost.

Bez Něho by tento základní rozměr pravdy o člověku snadno upadl do tmy. Avšak „světlo přicházelo na svět ...“¹⁷ a „temnota ho nepohltila“¹⁸

5. Otázka po věčném životě

Co musím dělat, aby měl můj život hodnotu, aby měl smysl? Tato vášnivá otázka v ústech mladíka z evangelia zní: „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ Mluví člověk, který se táže takovým způsobem, ještě řečí srozumitelnou dnešním lidem? Nejsme pokolením, jehož životní obzor je zcela vyplněn světem a současným pokrokem? Uvažujeme především v pozemských kategoriích. Překračujeme hranice naší planety, abychom odstartovali meziplanetární lety, abychom vysílali signály k jiným planetám, nebo proto, abychom k nim vyslali kosmické sondy.

To všechno se stalo obsahem naší moderní civilizace. Věda a technika odhalily v nevídané míře možnosti člověka na poli hmoty, a přitom opanovaly jeho vnitřní myšlenkový svět, jeho schopnosti, jeho ctižádosti, jeho tužby.

Zároveň je však zřejmé, že stojíme-li před Kristem, stane-li se On důvěrníkem otázek našeho mládí, nemůžeme se ptát jinak než jako mladík z evangelia: „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ Jakákoliv jiná otázka po smyslu a hodnotě našeho života by byla před Kristem nedostatečná a nepodstatná.

Kristus není totiž jen „Mistr dobrý“, který ukazuje cesty života na zemi. Je svědkem těch posledních určení, která má člověk v samém Bohu. Je svědkem nesmrtnosti člověka. Evangelium, které hlásal svým slovem, je s konečnou platností zpečetěno křížem a zmrtvýchvstáním, tímto velkým velikonočním tajemstvím. „Kristus vzkříšený z mrtvých už neumírá, smrt nad ním už nemá vládu.“¹⁹ Svým zmrtvýchvstáním se Kristus také stal trvalým „znamením, kterému se bude odporovat“²⁰ před všemi programy, jež nejsou schopny vést člověka za hranice smrti, které dokonce touto hranicí umlčují všechny lidské otázky po hodnotě a smyslu života. Tváří v tvář takovým programům, světovým názorům a ideologiím Kristus neustále opakuje: „Já jsem vzkříšení a život.“²¹

Jestliže tedy toužíš, drahý bratře nebo sestro, hovořit s Kristem a hlásit se k celé pravdě Jeho svědectví, musíš na jedné straně „milovat svět“, protože „Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozrozeného Syna“²² a zároveň musíš dosáhnout vnitřního odstupu od veškeré bohaté a uchvacující reality, kterou „svět“ znamená. Musíš se odvážit ptát po věčném životě. Vždyť „věci tohoto světa pomíjejí“²³ a my všichni podléháme jeho pomíjivosti. Člověk se rodí s vyhlídkou na den své smrti v rozměru viditelného světa. Zároveň člověk, pro kterého je vnitřním smyslem života snaha zvítězit nad sebou samým, má i vše potřebné k vítězství nad světem. Vše, čím člověk – sice zakořeněný ve světě – svět přesahuje, se vysvětluje obrazem a podobou Boha, vepsanými od počátku do lidské podstaty. A toto lidské přesahování světa nejen ospravedlňuje otázky po věčném životě, ale činí je přímo nevyhnutelnými. Jsou to otázky, které si lidé kladou odedávna nejen v rámci křesťanství, ale i mimo ně. Musíte najít odvahu si je rovněž položit, tak jako mladík z evangelia. Křesťanství nás učí chápat časovost z perspektivy Božího království, z perspektivy věčného života. Bez této perspektivy časovost, i kdyby byla neobyčejně bohatá a co nejvšestranněji utvářená, nepřináší člověku nakonec nic jiného než nevyhnutelnost smrti.

Mezi mládím a smrtí je protiklad. Smrt se zdá být mládí vzdálena. Ano, ale protože mládí představuje plán na celý život, plán připravený podle kritéria smyslu a hodnoty, patří k mládí nutně i otázka konce. Už lidská zkušenost říká to, co Písmo svaté: „Lidem je souzeno, že musí jednou zemřít.“²⁴ Duchem osvětlený autor dodává: „Pak nastane soud.“²⁵ A Kristus říká: „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby zemřel, bude živ, a žádný, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky.“²⁶ Ptejte se tedy Krista jako mladík z evangelia: „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“

6. O mravnosti a svědomí

Ježíš na tuto otázku odpovídá: „Přikázání znáš.“ A vypočítává přikázání, která patří k Desateru. Mojžíš je kdysi obdržel na hoře Sinaj ve chvíli smlouvy mezi Bohem a Izraelem. Byla napsána na kamenné

desky²⁷ a pro všechny Izraelity se stala každodenním ukazatelem cesty.²⁸ Mladík, který rozmlouvá s Kristem, zná ovšem přikázání Desatera zpaměti. Může dokonce radostně prohlásit: „To všechno jsem zachovával od svého mládí.“²⁹

Musíme předpokládat, že v rozhovoru, který vede Kristus s každým z vás, mladých, se opakuje jedna otázka: „Znáš přikázání?“ Opakuje se zcela jistě, protože přikázání jsou součástí smlouvy mezi Bohem a lidstvem. Přikázání vymezují základ chování, rozhodují o mravní hodnotě lidských činů, zůstávají v organickém svazku s povoláním člověka k věčnému životu, s ustavením Božího království v lidech a mezi lidmi. Do slova Božího zjevení je vepsán srozumitelný mravní zákoník, jehož klíčovým místem jsou sinajské desky Desatera a jehož vyvrcholení nacházíme v evangeliu – v kázání na hoře³⁰ a v přikázání lásky.³¹

Tento mravní zákoník je vepsán ještě na jiném místě. Je vepsán do mravního svědomí lidstva, takže ti, kdo přikázání, čili Bohem zjevený zákon, neznají, „jsou sami sobě zákonem“.³² Tak to píše sv. Pavel v listu Římanům a hned doplňuje: „Tím jen ukazují, že obsah zákona mají vepsán ve svém srdci. O tom u nich vydává svědectví také jejich svědomí.“³³

Dotýkáme se zde otázek důležitých pro vaše mládí a z něj se rodící plán života. Tento plán získává perspektivu věčného života především pravdivostí činů, na nichž bude postaven. Pravdivost činů vychází z dvojího zapsání mravního zákona: na Mojžíšových deskách Desatera a v evangeliu, a potom v té, která je vepsána do mravního svědomí člověka. Svědomí se totiž, jak píše sv. Pavel, „představuje jako svědek“ mravního zákona. Svědomí – slovy listu Římanům – jsou „úsudky, které se mezi sebou ovlivňují nebo obhajují“.³⁴ Všichni víme, do jaké míry tato slova odpovídají naší vnitřní skutečnosti, všichni známe od mládí hlas svědomí.

Když tedy Ježíš vypočítává v rozhovoru s mladíkem přikázání, „nebudeš vraždit, nebudeš cizoložit, nebudeš krást, nebudeš svědčit lživě, nebudeš podvádět, cti svého otce a matku“³⁵ zdravé svědomí vnitřně reaguje na příslušné činy člověka a současně „obviňuje nebo omlouvá“. Je však třeba, aby svědomí nebylo pokříváno. Je třeba, aby základní redakce mravních zásad nepodlehla deformaci jakýmkoliv relativismem nebo utilitarismem.

Drazí mladí přátelé! Odpověď, kterou dává v evangeliu Kristus mladíkovi, je adresována každému a každé z vás. Kristus se ptá na stav vašeho mravního vědomí. Ptá se zároveň na stav vašeho svědomí. Pro člověka je to klíčová otázka. A je to i klíčová otázka pro vaše mládí, pro celý životní plán, který se má připravit právě v něm. Hodnota tohoto plánu je úzce spojena s vaším vztahem k mravnímu dobru a zlu a závisí zásadním způsobem na pravdivosti a poctivosti vašeho svědomí a také na jeho citlivosti.

Tím dospíváme k neurgickému bodu, kdy se na úrovni vlastní člověku setkává na každém kroku čas s věčností. Úroveň svědomí a mravních hodnot je nejdůležitějším rozměrem časnosti a historie. Historie totiž není psána jen událostmi, které probíhají nějakým způsobem „na povrchu“, ale píše se v první řadě „uvnitř“. Je to historie lidského svědomí, mravních vítězství nebo porážek. Zde také nachází svůj pevný základ velikost člověka a jeho lidská důstojnost. V tom spočívá vnitřní poklad, v němž člověk ustavičně překračuje sebe samého směrem k věčnosti. Jestliže platí, že „lidem je souzeno, že musí jednou zemřít“, platí také, že si člověk přináší za hranice smrti svědomí, vklad dobra i zla, aby v přítomnosti Toho, který je sám svatost, našel poslední a definitivní pravdu o celém svém životě: „Pak nastane soud.“³⁶

Se svědomím je tomu tak: ve vnitřní pravdě našich činů je do určité míry stále přítomen rozměr věčného života. A současně svědomí skrze mravní hodnoty vtiskuje tu nejvýraznější pečeť životu jednotlivých pokolení, historii a kultuře lidských prostředí, společností, národů a celého lidstva.

Jak mnoho záleží právě zde na každém a každé z vás!

7. „Ježíš na něj s láskou pohleděl“

V rozboru Kristova rozhovoru s mladíkem vstupujeme do další fáze. Je nová a rozhodující. Mladík obdržel zásadní a základní odpověď na otázku: „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ Odpověď se shodovala s celou jeho dosavadní životní cestou: „To všechno jsem zachovával od svého

mládí.“ Z celého srdce vám všem přeji, každému a každé z vás, aby se podobně i vaše dosavadní životní cesta shodovala s Kristovou odpovědí. Také vám přeji, aby vás mládí vybavilo pevným základem zdravých zásad, aby vaše svědomí dosáhlo už v mladých letech vyzrálé průzračnosti, která vám bude v životě neustále umožňovat být „člověkem se svědomím“, „člověkem zásad“, člověkem, který budí důvěru a který je věrohodný. Takto utvořená mravní osobnost je nejzávažnějším přínosem, kterým můžete přispět k životu ve společenství, v rodině, ve společnosti, v práci a také při kulturní nebo politické činnosti – a nakonec i v samotném společenství církve, s nímž jste anebo jednou budete ve styku.

Jde tu zároveň o plnou a hodnotnou autentičnost lidství a také o autentičnost rozvoje lidské osobnosti, ženské či mužské, se všemi vlastnostmi, které neopakovatelně vymezují povahu této osobnosti a současně vyvolávají bohatou odezvu v životě společenství či určitého prostředí, počínaje rodinou. Každý z vás se má nějak přičinit o obohacení těchto společenství především tím, čím je. Copak se neotvírá mládí, které je „osobním“ bohatstvím každého a každé z vás, právě tímto směrem? Člověk chápe sebe a své lidství jednak jako svůj vnitřní svět, jednak jako osobitý prostor pro život „s druhými“ a „pro druhé“.

Právě v tomto ohledu nabývají přikázání Desatera a evangelia rozhodujícího významu, zvláště pak přikázání lásky, které otvírá člověka Bohu a bližním. Láska je totiž „svorníkem dokonalosti“.³⁷ Skrze ni člověk a mezilidské bratrství dozrávají nejplněji. Proto je láska „největší“³⁸, je prvním ze všech přikázání, jak učí Kristus,³⁹ a v ní se všechna ostatní završují a sjednocují.

Přeji vám tedy, aby se cesty vašeho mládí setkaly s Kristem, abyste mohli před Ním potvrdit svědectvím svého svědomí evangelní mravní zákon, na jehož hodnotě se v běhu pokolení shodlo tolik lidí velkého ducha.

Nehodí se na tomto místě uvádět argumenty, které by potvrdily tuto skutečnost v celých lidských dějinách. Jisté je, že hlas svědomí vede od nejstarších dob každý lidský subjekt k objektivní mravní normě, která nachází svůj konkrétní výraz v úctě k osobě bližního a v zásadě, podle které se nemá druhému činit to, co bychom nechtěli, aby nám činili druzí.⁴⁰

Vidíme tu výrazně vystupovat objektivní mravnost, o níž sv. Pavel prohlašuje, že je „vepsána v srdcích“ a potvrzena „svědectvím svědomí“.⁴¹ Křesťan zde snadno rozpozná paprsek tvořivého Slova, který „osvěcuje každého člověka“⁴², a právě proto, že křesťan jde za Slovem, jež se stalo tělem, pozvedá se k nejvyššímu zákonu evangelia, které mu pozitivně v přikázání lásky ukládá činit bližnímu veškeré dobro, které bychom si přáli pro sebe. Vnitřní hlas svědomí zpečetuje tak naprostou věrnost Kristu a Jeho slovu.

Přeji vám také, abyste zakusili, o čem mluví evangelium, až poznáte, co je zásadní a důležité pro vaše mládí a pro plán života před vámi: „Kristus na něj s láskou pohlédl ...“ Přeji vám, abyste zakusili takový pohled! Přeji vám, abyste poznali pravdu, že On, Kristus, na vás hledí s láskou!

On hledí s láskou na každého člověka. Evangelium to potvrzuje na každém kroku. Můžeme také říci, že Kristův „láskyplný pohled“ představuje jakýsi souhrn a syntézu celé dobré zvěsti. Jestliže hledáme začátek tohoto pohledu, musíme se vrátit ke knize Genesis, k okamžiku, kdy po stvoření člověka, „muže a ženy“, Bůh viděl, že co učinil, „je velmi dobré“.⁴³ Tento Stvořitelův první pohled se zrcadlí v Kristově pohledu, provázejícím Jeho rozhovor s mladíkem v evangeliu.

Víme, že Kristus potvrdí a zpečetí tento pohled výkupnou obětí kříže, protože touto obětí dosáhl onen „pohled“ zvláštní hloubky lásky. Je v něm obsaženo potvrzení člověka a lidství, jakého je schopen jen On, Kristus vykupitel a ženich. Jen On ví, „co je v člověku“⁴⁴, zná jeho slabost, ale především zná i jeho důstojnost.

Přeji každému a každé z vás, abyste objevili tento Kristův pohled, abyste jej hluboce prožili. Nevím, v které životní chvíli se to stane. Myslím, že se dostaví, až jej budete potřebovat nejvíce – snad v utrpení, snad spolu se svědectvím čistého svědomí jako u mladíka z evangelia, snad právě v opačné situaci – spolu s pocitem viny, s výčitkami svědomí. Kristus přece také pohlédl na Petra ve chvíli jeho selhání, kdy třikrát zapřel svého Pána.⁴⁵

Člověk tento milující pohled potřebuje. Potřebuje vědomí, že je milován, že je milován věčně a vyvolen pro věčnost⁴⁶ a že ho věčná láska Božího vyvolení provází celým životem jako Kristův milující pohled, a možná nejvíce ve chvíli zkoušky, ponížení, pronásledování, porážky, kdy jako by naše lidství bylo v lidských očích odepsáno a pošlapáváno a kdy se pro celou naši lidskou existenci stává pevným

záchytným bodem vědomí, že Otec nás ve svém Synu věčně miluje a že Kristus miluje neustále každého člověka. Když nás všechno nutí pochybovat o sobě a o smyslu našeho života, pak tento Kristův pohled – vědomí lásky, která se v Něm ukázala být silnější než jakékoliv zlo a ničení – nám umožňuje přežít.

Přeji vám tedy, abyste prožili totéž, co prožil mladík z evangelia: „Ježíš na něj s láskou pohlédl.“

8. „Následuj mě.“

Z rozboru evangelního textu vyplývá, že tento pohled byl, řekli bychom, Kristovou odpovědí na svědectví, které mladík vydal o svém dosavadním životě, že se řídil Božími příkázáními: „To všechno jsem zachovával od svého mládí.“

Zároveň byl tento „milující pohled“ vstupem do závěrečné fáze rozhovoru. Přidržíme-li se Matoušova podání, zahájil tuto fázi v jistém smyslu sám mladík, když ujistil nejen o své věrnosti příkázáním Desatera, příznačném pro celý jeho dosavadní životní způsob, ale vyslovil také další otázku. Zeptal se: „Co mi ještě schází?“⁴⁷

Je to otázka velice závažná. Ukazuje, že v mravním svědomí člověka, a právě člověka mladého, který si připravuje plán na celý další život, se skrývá velká touha po „něčem více“. Tato touha se dává poznat různými způsoby. Pozorujeme ji také u lidí, kteří se zdají mít k našemu náboženství daleko.

Mezi příslušníky jiných než křesťanských náboženství, především buddhismu, hinduismu a islámu, se po tisíce let setkáváme se zástupy „duchovních“ lidí, kteří často už v mládí všechno opouštějí a, hledající za viditelným světem Absolutno, žijí ve stavu chudoby a čistoty. Snaží se dosáhnout stavu dokonalého osvobození. Utíkají se s láskou a důvěrou k Bohu. Snaží se z celého srdce podrobit Jeho skrytým rozhodnutím. Jsou nějakým způsobem poháněni tajemným hlasem, který se v jejich duši ozývá jakoby ozvěnou slov sv. Pavla – „věci tohoto viditelného světa pomíjejí“⁴⁸ – a nutí je, aby usilovali o věci větší a trvalejší: „Usilujte tedy o to, co pochází shůry.“⁴⁹ K tomuto cíli směřují ze všech sil, usilují o očistu ducha, takže jsou schopni předložit Bohu jako dar lásky i svůj život. Tím se stávají pro současníky živým příkladem a svým chováním jim ukazují nadřazenost věčných hodnot nad hodnotami pomíjejícími a někdy klamnými, které jim nabízí společnost, v níž žijí.

V evangeliu však nachází velká touha po dokonalosti, po „něčem více“, svůj jasný styčný bod. V kázání na hoře Kristus potvrzuje celý mravní zákon, v jehož středu se nacházejí Mojžíšovy desky s deseti příkázáními, ale zároveň dává těmto příkázáním nový, evangelní význam. Všechno se soustřeďuje, jak jsme už řekli, kolem lásky, která je nejen příkázáním, ale také darem: „Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán.“⁵⁰ V této nové souvislosti se stává srozumitelným i program osmi blahoslavenství, který otvírá kázání na hoře v evangeliu podle sv. Matouše.⁵¹

V této souvislosti je řada příkázání, představujících základní kodex křesťanské morálky, doplněna řadou evangelijních rad, v kterých se zvláštním způsobem vyjadřuje a konkretizuje Kristova výzva k dokonalosti – výzva ke svatosti.

Když se ptá mladík po něčem „více“, po tom „co mi ještě chybí?“, pohlédne na něj Ježíš s láskou a tato láska nyní dostává ještě jiný smysl. Člověk je vnitřně převáděn rukou Ducha svatého ze života podle příkázání do života, v němž si je vědom daru, a Kristův pohled plný lásky vyjadřuje tento vnitřní „přechod“.

Ježíš říká: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej svůj majetek a dej to chudým, a budeš mít poklad v nebi. Potom přijď a následuj mě!“⁵²

Ano, moji milovaní mladí přátelé! Člověk, křesťan, je schopen žít v rozměru daru. Co více, tento rozměr není jen „vyšší“ než rozměr pouhých mravních povinností, pramenících z příkázání, ale je také „hlubší“ a základnější. Svědčí o plnějším výrazu životního plánu, který si vytváříme v mládí. Rozměr daru také utváří vyzrálý profil každého lidského a křesťanského povolání, jak o tom budeme ještě hovořit.

V této chvíli vám však chci povědět o zvláštním významu slov, která řekl Kristus mladíkovi. Jsem totiž přesvědčen, že Kristus říká tato slova v církvi některým z mladých, kteří mu naslouchají, a to v každé generaci, a to i v naší. Tato slova proto představují zvláštní povolání ve společenství Božího lidu.⁵³ Církev

slyší Kristovo „následuj mě“ na začátku každé výzvy k službě ve služebném kněžství, které je v římskokatolické církvi spojeno s vědomou a dobrovolnou volbou celibátu. Stejně Kristovo „následuj mě“ slyší církev na začátku řeholního povolání, v němž muž nebo žena přijímá vyznáním evangelních rad čistoty, chudoby a poslušnosti životní program, který uskutečňoval na zemi pro Boží království sám Kristus.⁵⁴ Složením řeholních slibů se takové osoby zavazují vydávat na prvním místě zvláštní svědectví Boží lásky, které je současně výzvou ke spojení s Bohem na věčnosti, výzvou, která je adresována všem. Je však třeba, aby někteří o tom vydávali před druhými mimořádné svědectví.

Těchto otázek se ve svém listu jen dotýkám, protože se o nich mluvilo mnohokrát už jinde a obsírněji.⁵⁵ Zmiňuji se o nich, protože v souvislosti Kristova rozhovoru s mladíkem tyto otázky nabývají zvláštního důrazu, zejména otázka evangelní chudoby. Zmiňuji se také o nich, protože Kristova výzva „následuj mě“ se právě v tomto mimořádném a charismatickém významu ozývá nejčastěji už v době mládí, někdy je dokonce slyšet už v dětství.

Proto vám všem mladým v této důležité etapě vývoje vaší ženské nebo mužské osobnosti chci říci: jestliže taková výzva dospěje k tvému srdci, neumlčuj ji! Dovol jí rozvinout se v zralé povolání! Spolupracuj s ní modlitbou a věrností příkázáním! Vždyť „žeň je bohatá“.⁵⁶ Je nesmírně zapotřebí těch, které zasáhla Kristova výzva „následuj mě“. Je nesmírně zapotřebí kněží formovaných podle Božího srdce. A současně církvi a světu je také nesmírně zapotřebí svědectví života bezvýhradně oddaného Bohu – svědectví manželské lásky samého Krista, která by zvláštním způsobem zpřítomnila Boží království mezi lidmi a přiblížila jej světu.

Dovolte mi tedy, abych ještě doplnil slova Krista Pána o žni, která je bohatá. Ano, je velká žeň evangelia, žeň spásy, „ale dělníků je málo.“ Snad to dnes pocítujeme více než kdy jindy, zvláště v některých zemích i v některých institucích zasvěceného života či podobných místech.

„Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň,“⁵⁷ říká dále Kristus. A tato slova se zejména v naší době stávají náplní skutků a modlitby za kněžská a řeholní povolání. S tímto programem se církev obrací na vás, mladé. Také vy proste! A jestliže se zrodí v hloubi vašeho srdce ovoce této prosby, poslechněte Mistra, který říká: „Následuj mě.“

9. Plán života a křesťanské povolání

Tato evangelní slova se bezpochyby vztahují na kněžská či řeholní povolání. Současně nám však umožňují důkladněji pochopit otázku povolání v jejím širším a ještě základnějším významu.

Mohli bychom zde hovořit o „životním povolání“, shodujícím se svým způsobem s životním plánem, který si každý a každá z vás v mládí vytváří. Avšak „povolání“ představuje něco více než „plán“. V druhém případě já sám vystupuji jako tvořivý subjekt, což nejlépe odpovídá skutečnosti osoby, kterou je každý a každá z vás. Tento „plán“ je „povoláním“, neboť se v něm uplatňují různé faktory, jež nás vybízejí. Tyto faktory se obvykle staví do určité hodnotové řady, nazývané také hierarchií hodnot, z níž vyrůstá pro mladé srdce přitažlivý ideál, který se má realizovat. Na této cestě se „povolání“ stává „plánem“ a plán začíná znamenat i povolání.

Avšak když se ocitáme před Kristem a když v našich úvahách o mládí vycházíme z Jeho rozhovoru s mladíkem, musíme vztah „životního plánu“ k „životnímu povolání“ vymezit ještě hlouběji. Člověk je stvořením a současně je v Kristu přijat za Božího syna – dítě Boží. Proto otázku „co musím dělat?“ klade v mládí člověk nejen sobě a jiným lidem, od kterých může očekávat odpověď, zejména rodičům a vychovatelům, ale tuto otázku klade také Bohu jako Stvořiteli a Otci. Klade mu ji v onom zvláštním niterném prostoru, v němž se naučil být s Bohem v úzkém vztahu, a to především skrze modlitbu. Ptá se tedy Boha: „Co musím udělat?“ Jaký je Tvůj plán s mým životem? Tvůj plán tvůrce a otce? Jaká je Tvá vůle? Toužím ji plnit!

V této souvislosti nabývá „životní plán“ významu „životního povolání“ jako něčeho, co je člověku svěřeno Bohem. Mladý člověk, který vchází do sebe a začíná v modlitbě rozmluvu s Kristem, touží vyčíst onen věčný záměr, který s ním má Bůh – Stvořitel a Otec. Přesvědčuje se přítom, že úkol, který mu Bůh

ukládá, je zcela ponechán jeho svobodné vůli a je současně vymezován řadou okolností vnitřní a vnější povahy. Chlapec nebo dívka do něj proniká, vytváří si přitom životní plán a v tomto plánu rozpoznává povolání, k němuž vyzývá Bůh.

Chci proto vám všem, mladým adresátům tohoto listu, svěřit nádherný úkol, spojený s poznáváním životního povolání každého a každé z vás před Bohem. Je to vzrušující a fascinující vnitřní úkol, v němž se rozvíjí a roste vaše lidství. Vaše mladá osobnost získává vnitřní zralost. Zapouštíte kořeny v tom, kým jste, abyste se stávali tím, kým se stát máte – pro sebe, pro lidi, pro Boha.

Souběžně s procesem objevování „životního“ povolání se musí rozvíjet vědomí, jakým způsobem je toto životní povolání také povoláním „křesťanským“.

Zde je na místě poznamenat, že v období před II. vatikánským koncilem se pojem „povolání“ vztahoval především na kněžství a řeholní život, jako by Kristus jen v těchto případech říkal mladému člověku své evangelní „následuj mě.“ Tento pohled koncil rozšířil. Kněžské a řeholní povolání si zachovalo svou zvláštní povahu, svůj posvátný a charismatický význam v životě Božího lidu. Současně však II. vatikánským koncilem obnovené vědomí univerzální účasti všech pokřtěných na Kristově trojnásobném poslání (tria numera) – prorockém, kněžském a královském – a také vědomí všeobecného povolání ke svatosti⁵⁸ nás poučují, že každé životní povolání člověka jako povolání křesťanské odpovídá na evangelní výzvu. Kristovo „následuj mě“ se ozývá na různých cestách, po kterých se ubírají životem učedníci a vyznavači božského Vykupitele. Kristovým následovníkem se můžeme stát různými způsoby, nejen vydáváním svědectví eschatologickému království pravdy a lásky, ale také úsilím o přeměnu celé současné reality v duchu evangelia.⁵⁹ Zde také začíná laický apoštolát, který je neoddělitelný od samé podstaty křesťanského povolání.

Jsou to mimořádně důležité a závažné předpoklady pro životní plán, odpovídající zásadní dynamice vašeho mládí. Je třeba, abyste na tento plán, bez ohledu na to, jakou má konkrétní „životní“ náplň, pohlíželi skrze Kristova slova řečená mladíkovi z evangelia.

Je také třeba, abyste znovu přemýšleli, a to velice důkladně, o významu svátosti křtu a biřmování, protože v těchto dvou svátostech je obsažen základní vklad pro křesťanský život a povolání. Od nich vede cesta k Eucharistii, v níž je plně obsažen svátostný dar pro každého z křesťanů. V této svátosti lásky je soustředěno veškeré bohatství církve. Proto je také nutné přemýšlet – vždy ve vztahu k Eucharistii – o svátosti pokání, která má pro utváření křesťanské osobnosti nenahraditelný význam, zvláště pokud je spojena s duchovním vedením čili metodickou školou vnitřního života.

Mluvím o tom všem jen stručně, i když každá církevní svátost má svůj vlastní a specifický vztah k mládí a k mladým. Doufám, že se tohoto námětu chopí důkladněji jiní, zvláště duchovní pastýři zaměřeni na práci s mládeží.

Církev, jak učí II. vatikánský koncil, je sama „v jistém smyslu svátostí neboli znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidského pokolení.“⁶⁰ Každé životní povolání jako povolání „křesťanské“ má své kořeny v posvátnosti církve. Utváří se tedy skrze svátosti naší víry. Ty nám dovolují od mládí otvírat naše lidské „já“ spásnému působení Boha – Nejsvětější Trojice. Dovolují nám podílet se na Božím životě a žít naplno opravdový lidský život. Tímto způsobem získává náš lidský život zároveň nový rozměr společně s křesťanskou původností. Vědomí požadavků, které klade na člověka evangelium, je doplněno vědomím daru, který převyšuje všechno. „Kdybys znala Boží dar ...“,⁶¹ řekl Kristus v rozhovoru Samaritance.

10. „Velká svátost“ manželství

Na tomto širokém pozadí, které životní plán vás mladých získává ve vztahu k myšlence křesťanského povolání, chci spolu s vámi, mladými adresáty tohoto listu, obrátit pozornost na otázky, jež jsou v jistém smyslu středem mládí každého a každé z vás. Je to jeden z ústředních problémů lidského života a zároveň jeden z ústředních námětů pro přemýšlení, tvorbu a kulturu. Je to také jeden z hlavních biblických námětů, jemuž jsem osobně věnoval hodně úvah a rozborů. Bůh stvořil člověka jako muže a ženu a prodchnul tak

celé lidské dějiny touto zvláštní „dvoustranností“. Zachovává přitom rovnost muže a ženy z hlediska jejich důstojnosti a utváří ono podivuhodné doplňování se v jednotlivých atributech, vlastnostech a úlohách, spojených s mužstvím a ženstvím lidské bytosti.

Toto téma je tedy přímo vepsáno do samého „já“ každého a každé z vás. Mládí je doba, kdy toto velké téma prostupuje experimentálním a tvůrčím způsobem duši a tělo každé dívky a každého chlapce a projevuje se v mladém svědomí spolu se zásadním objevem vlastního „já“ v celé mnohostrannosti jeho možností. Současně se na obzoru mladého srdce objevuje nová zkušenost. Je to zkušenost lásky, od počátku se domáhající, aby byla vepsána do životního plánu, který si mládí spontánně utváří.

To vše má v každém člověku svůj neopakovatelný osobitý výraz, svou citovou bohatost, svou až metafyzickou krásu. Současně se v tom skrývá důrazná výzva, aby tento výraz nebyl falšován, bohatství nebylo ničeno a krása nebyla zkažena. Buďte přesvědčeni, že tato výzva pochází od samotného Boha, který stvořil člověka „ke svému obrazu a podobě“ právě „jako muže a ženu“. Tato výzva vychází z evangelia a jestliže si zachovala svou prostotu a čistotu, ozývá se v hlase mladého svědomí: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“⁶² Ano, Boha, který je láska⁶³, máte vidět láskou, která se ve vás rodí a chce být vepsána do plánu celého života.

Proto vás žádám, abyste v této mimořádně závažné etapě svého mládí nepřerušovali rozhovor s Kristem, ale abyste se mu naopak ještě více věnovali. Když Kristus říká, „následuj mě“, může Jeho výzva znamenat „volám tě k ještě větší lásce ...“, ale velice často znamená: „Následuj mě“, ženicha církve, mé nevěsty ..., pojd', staň se i Ty ženichem své nevěsty ..., staň se i Ty nevěstou svého ženicha. Staňte se oba účastníky onoho tajemství, oné svátosti, o které list Efezanům říká, že je „velká“, neboť se „uplatňuje na Kristu a církvi“.⁶⁴

Je hodně důležité, abyste šli také na této cestě za Kristem, abyste se Mu nevyhýbali v této záležitosti, kterou správně považujete za velkou událost svého srdce, za záležitost, která existuje jen ve vás a mezi vámi. Rád bych, abyste uvěřili a přesvědčili se, že tato velká záležitost má svůj konečný rozměr v Bohu, který je láska, v Bohu, který je v naprosté jednotě svého Božství společenstvím osob Otce, Syna a Ducha svatého. Abyste uvěřili a přesvědčili se, že vaše lidské „velké tajemství“ má svůj počátek v Bohu, který je Stvořitelem, že má kořeny v Kristu, Vykupiteli, který jako manžel „dal sám sebe“ a který všechny ženichy a nevěsty učí „dávát se“ v plné míře osobní důstojnosti každého člověka. Kristus nás učí manželské lásce.

Vstoupit na cestu manželského povolání znamená učit se manželské lásce den za dnem, rok za rokem, učit se lásce duše a těla, lásce, která je shovívavá a dobrosrdečná, která nemyslí jen a jen na sebe a má zármutek, když se dělá něco špatného, lásce, která se raduje, když lidé žijí podle pravdy, lásce, která všechno vydrží.⁶⁵

Právě takovou lásku vy mládí potřebujete, jestliže má vaše budoucí manželství „obstát“ ve zkoušce celého života. A právě taková zkouška patří k samé podstatě povolání, které hodláte manželstvím vepsat do plánu svého života.

Proto nepřestávám prosit Krista a Matku čisté lásky za lásku rodící se v mladých srdcích. V životě mi bylo mnohokrát dáno sledovat do jisté míry zblízka lásku mladých lidí. Díky této zkušenosti jsem pochopil, že tu jde o zásadní věc, důležitou a velkou. Myslím, že budoucnost člověka se do značné míry rozhodne na cestách této zpočátku mladistvé lásky, kterou ty a ona, kterou ty a on objevujete na cestách svého mládí. Je to velké dobrodružství, ale je to i velký úkol.

Dnes se často zásady manželské křesťanské mravnosti v mnoha kruzích představují v pokřiveném světle. Prostředím a dokonce celým společenstvem se vnucuje model, který si sám říká „pokrokový“ a „moderní“. Přitom se opomíjí, že v tomto modelu se člověk – a snad zejména žena – mění ze subjektu v objekt zvláštní manipulace a celý velký obsah lásky se redukuje na „požitek“, který, i kdyby byl vzájemný, nepřestává být ve své podstatě egoistický. Nakonec se z dítěte, plodu a nového vtělení lásky dvou lidí, stává stále více „něco obtížného navíc“. Materialistická a konzumní civilizace proniká do nádherného celku manželské a rodičovské lásky a zbavuje jej hluboce lidského obsahu, který byl od počátku prostoupen božským znamením a odrazem.

Drazí mládí přátelé! Nenechte si vzít toto bohatství! Nevpisujte do svého životního plánu znetvořený, zubožený a zfalšovaný obsah! Láska „se raduje z pravdy“. Hleďte tuto pravdu tam, kde se skutečně

nachází! Buďte v případě nutnosti odhodláni jít proti proudu běžných představ a propagovaných hesel! Nelekejte se lásky, která klade na člověka nároky. Tyto nároky, jak se s nimi neustále setkáváte v učení církve, jsou schopny učinit z vaší lásky lásku skutečnou.

Právě na tomto místě si velice přejí zopakovat přání vyslovené v úvodu: „Abyste byli stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje!“ Církev a lidstvo Vám svěřují velkou otázku lásky, na níž stojí manželství, rodina a budoucnost. Doufá, že ji dokážete obrodit. Doufá, že ji dokážete učinit krásnou – lidsky a křesťansky krásnou, lidsky a křesťansky velkou, zralou a odpovědnou.

11. Dědictví

V širokém prostoru, v němž se střetává v mládí vytvořený životní plán s „druhými lidmi“, jsme se dotkli zvláště kritického bodu. Uvažme dále, že tento ústřední bod, v němž se naše osobní „já“ otvírá životu „s druhými“ a „pro druhé“ v manželském svazku, nachází v Písmu svatém velice důležitou formulaci: „Muž opustí otce i matku a přidrží se své ženy.“⁶⁶

Toto „opustí“ si zaslouhuje zvláštní pozornost. Dějiny lidstva se od počátku odehrávají, a budou se odehrávat až do konce, skrze rodinu. Člověk do ní vstupuje narozením, za které vděčí rodičům, aby v pravém okamžiku „opustil“ toto první prostředí života a lásky a přešel do prostředí nového. Když každý a každá z vás „opouští otce a matku“, současně je svým způsobem nese v sobě, protože přebírá bohaté dědictví, které má svůj bezprostřední počátek a zdroj v nich a v rodině. Tímto způsobem zároveň když odcházíte, zůstáváte. Dědictví, které přebíráte, vás natrvalo svazuje s těmi, kdo vám jej odkázali a kterým vděčíte za mnoho. Vy sami pak budete dále předávat stejné dědictví. Odtud pochází také velký význam čtvrtého přikázání Desatera: „Cti otce svého a matku svou.“⁶⁷

Týká se to především dědictví být člověkem, a potom také být člověkem v blíže vymezené osobní a společenské situaci. Hraje v tom dokonce svou úlohu tělesná podoba s rodiči. Ještě důležitější je veškeré kulturní dědictví, v jehož středu je téměř každodenně řeč. Rodiče naučili každou a každého z vás mluvit jazykem, který je základním výrazem společného pouta s druhými lidmi. Toto pouto je vymezeno hranicemi, jež jsou širší než rodina nebo dokonce než určité prostředí. Jsou to přinejmenším hranice kmene, nejčastěji hranice lidu či národa, v němž jste se narodili.

Tímto způsobem se rodinné dědictví šíří. Rodinnou výchovou se podílíte na určité kultuře, podílíte se také na dějinách svého lidu nebo národa. Rodinné pouto současně znamená sounáležitost se společenstvím větším, než je rodina, a zároveň další základ osobní identity. Jestliže je rodina prvním vychovatelem každého a každé z vás, pak zároveň skrze rodinu je vaším vychovatelem kmen, lid či národ, s nímž jste spojeni jednotou kultury, jazyka a dějin.

Toto dědictví představuje také výzvu v smyslu etickém. Tím, že jste obdrželi víru a zdědili hodnoty a významy vytvářející kulturní celek vaší společnosti, dějiny vašeho národa, je každý a každá z vás duchovně obdarován ve svém individuálním lidství. Zde se nám znovu připomíná podobenství o hřivnách, které dostáváme od Stvořitele prostřednictvím našich rodičů a rodiny a také národního společenství, k němuž patříme. K tomuto dědictví nemůžeme zachovávat pasivní nebo dokonce odmítavý postoj jako poslední ze služebníků v podobenství o hřivnách.⁶⁸ Musíme učinit vše, co je v našich silách, abychom duchovní dědictví přijali, potvrdili, zachovali a rozmnožili. Je to úkol důležitý pro všechny společnosti, snad zvláště pro ty, které se nacházejí na začátku své samostatné existence, anebo i pro ty, které musí svou existenci a základní národní totožnost bránit před nebezpečím zničení zvenčí nebo rozkladu zevnitř.

Píši vám, mladým, a snažím se před sebou vidět složité a rozličné situace kmenů, lidí a národů na naší zemi. Vaše mládí a životní plán, na němž každý a každá z vás v mládí pracujete, jsou od počátku součástí dějin různých společností a děje se tak nikoliv „zvenčí“, ale nejčastěji „zevnitř“. Z této skutečnosti se pro vás stává otázka rodinného, a tím i národního vědomí otázkou srdce a svědomí. Pojem „vlasti“ se vyvíjí v bezprostřední blízkosti pojmu „rodiny“, v určitém smyslu je jedno zahrnuto v druhém. Postupně také, pociťující společné pouto, které je širší než pouto rodinné, začínáte sdílet i zodpovědnost za společné dobro té větší „rodiny“, kterou je pozemská vlast. Každého a každou z vás provázejí také mládím

vynikající postavy vašich národních dějin, starých i současných, a pomáhají rozvíjet společenskou lásku, které se nejčastěji říká láska k vlasti.

12. Hřivny a úkoly

Do tohoto svazku rodiny a společnosti, kterým je vaše vlast, postupně vystupuje téma, související úzce i s podobností o hřivnách. Postupně totiž rozpoznáváte „hřivnu“ či „hřivny“, které jsou vlastní každému a každé z vás, začínáte jich tvořivě užívat, začínáte je rozmnožovat, a to se děje prací.

Jak obrovská je na tomto poli škála možných zaměření, schopností a zájmů! Nebudu se pokoušet je zde vypočítávat, ani na příkladech, protože se obávám, že bych asi více vynechal, než uvedl. Budu tedy rovnou předpokládat onu veškerou různost a mnohost. Dosvědčují zároveň mnohostranné bohatství objevů, které s sebou přináší mládí. S odkazem na evangelium můžeme říci, že mládí je dobou rozpoznávání hřiven. Zároveň je to doba, kdy vstupujeme na mnoho cest, na nichž se rozvíjela a nadále rozvíjí veškerá činnost, práce a tvořivost.

Přeji každé a každému z vás, abyste našli na těchto cestách sebe, abyste na ně vykročili se zájmem, plní a nadšením. Kterákoliv práce je spojena s námahou: „V potu tváře budeš jíst chléb.“⁶⁹ Zakoušet námahu je údělem vás všech již od nejútlejších let. Zároveň však práce svým způsobem člověka formuje a do určité míry utváří. Je to tedy vždy námaha tvořivá. Netýká se to jen práce badatelské nebo vůbec intelektuálně poznávací, ale také běžných prací tělesných, které zdánlivě v sobě nic „tvůrčího“ nemají.

Práce, která přísluší době mládí, představuje především přípravu na práci v dospělém věku, a proto je spojena se školou. Zatímco píši vám, mladým, tato slova, myslím na všechny školy na světě, s nimiž je na řadu let spojen váš život; děje se tak postupně na různých úrovních, v souladu se stupněm duševního rozvoje a zaměřením zájmů od základních škol až po univerzity. Myslím také na všechny dospělé lidi, mé bratry a sestry, kteří jsou vašimi učiteli, vychovateli, průvodci mladých duchů a charakterů. Mají velký úkol! Mimořádnou odpovědnost! Ale velká je také jejich zásluha!

Myslím konečně na zástupy mládeže, vaše vrstevníky a vrstevnice, kteří jsou, zejména v některých společnostech a prostředích, zbaveni možnosti vzdělání, často i základního. V této skutečnosti je obsažena neustálá výzva na adresu všech odpovědných složek jak v národním, tak v mezinárodním měřítku, aby tento stav rozhodně zlepšily. Vzdělání je jedním ze základních dober lidské civilizace. Zvláště důležité je pro mladá. Na něm závisí značnou měrou i budoucnost celé společnosti.

Když mluvíme o problému vzdělání, studia, vyučování a školy, vynořuje se otázka, která má pro člověka, zvláště pro člověka mladého, zcela zásadní význam. Je to otázka pravdy. Pravda je světlem lidského rozumu. Jestliže rozum usiluje od mládí poznávat skutečnost v jejích různých rozměrech, pak proto, aby si osvojil pravdu a aby pravdou žil. Taková je struktura lidského ducha. Hlad po pravdě je základní ctižádostí a výrazem člověka.

Kristus říká: „Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“⁷⁰ Ze slov napsaných v evangeliu tato patří rozhodně k nejdůležitějším. Mluví totiž o celém člověku. Mluví o tom, z čeho se buduje uvnitř, v rozměrech lidského ducha, člověku vlastní důstojnost a velikost. Poznání, které osvobozuje člověka, nezávisí jen na vzdělání. Netýká se jen univerzitně vzdělaných lidí, může jím disponovat i analfabet. Vzdělání, systematické poznávání skutečnosti, musí sloužit této důstojnosti, a tedy musí sloužit pravdě.

Služba pravdě se uskutečňuje také v práci, k níž jednou budete po ukončení vašeho vzdělání povoláni. Ve škole máte získat intelektuální, technické a praktické schopnosti, které vám umožní zaujmout užitečné místo ve velkém světě lidské práce. Jestliže má škola připravovat na práci, a to i tělesnou, pak sama práce je školou velkých a důležitých hodnot. Její význam je v tom, že představuje závažný přínos pro kulturu člověka.

V současné společnosti se však ve vztahu mezi vzděláním a prací rýsují nesmírně závažné problémy praktické povahy. Mám na mysli zejména problém nezaměstnanosti a vůbec nedostatek pracovních příležitostí, který v různých podobách dotírá na mladé generace celého světa. Tento problém, jak sami dobře víte, s sebou přináší další otázky, vrhající už od školních dnů stín nejistoty na vaši budoucnost.

Kladete si otázky: potřebuje mě společnost? Najdu odpovídající práci, která by mi dovolila nezávislost, založení vlastní rodiny v důstojných životních podmínkách a především ve vlastním bytě? Zkrátka – je skutečně pravda, že společnost čeká na můj přínos?

Vážnost těchto otázek mě nutí i při této příležitosti připomenout vládám a všem, kteří nesou zodpovědnost za hospodářství a rozvoj národů, že člověk má právo na práci, takže musí být každému zaručena. Tomuto problému se musí věnovat nejvyšší pozornost a musí být ve středu hospodářské politiky, aby se tak vytvářely pracovní příležitosti pro všechny, především pro mladé, kteří se často stávají obětmi nezaměstnanosti. Všichni jsme zajedno, že „práce je dobro člověka“, dobro pro jeho lidství, protože člověk prací nejen přetváří přírodu, když ji přizpůsobuje svým potřebám, ale také se jako člověk prací sám realizuje a do jisté míry se více „stává člověkem“.⁷¹

13. Sebevýchova a její rizika

Uvažujeme-li o škole jako instituci a určitém prostředí, v žádném případě nesmíme opomenout fakt, že je to místo, kde se setkává mládež. Řekl bych, že Kristova výmluvná slova o pravdě, která jsme tu uvedli, se týkají ještě více samotných mladých lidí. Zatímco totiž nepochybujeme, že rodina vychovává a že škola učí a vychovává, působení rodiny i školy bude neúplné a může být dokonce zcela zmařeno, jestliže každý a každá z vás, mladých, se osobně neujme své výchovy. Rodinná a školní výchova vám může poskytnout jen určité prvky pro sebevýchovu.

Na tomto poli se z Kristových slov „poznáš pravdu, a pravda tě osvobodí“ stává zásadní program. Mladí mají – můžeme snad říci – vrozený „mysl pro pravdu“. Pravda má sloužit svobodě a mladí lidé také mají spontánní touhu po svobodě. A co znamená být svobodný? Znamená to umět užívat své svobody v pravdě – být „v pravdě“ svobodným. Být v pravdě svobodným rozhodně neznamená dělat všechno, co se mi líbí a na co mám chuť. Svoboda v sobě zahrnuje kritérium pravdy, kázeň pravdy. Bez toho neexistuje pravá svoboda, jen svoboda obelhaná. Být opravdu svobodným znamená užívat své svobody k tomu, co je pravdivým dobrem. Být opravdu svobodným dále znamená být člověkem spravedlivého svědomí, být odpovědným, být člověkem „pro druhé“.

To všechno vytváří vlastní vnitřní jádro toho, co nazýváme výchovou, a především toho, co nazýváme sebevýchovou. Ano, sebevýchovou, protože taková vnitřní struktura, v níž „nás pravda osvobozuje“, se nemůže budovat jen „zvenčí“. Každý člověk ji musí budovat „zevnitř“, budovat ji s námahou, s vytrvalostí a trpělivostí, která není pro mladé lidi vždy lehká. A právě toto budování se nazývá sebevýchovou. Pán Ježíš o tom mluví, když zdůrazňuje, že jen „vytrvalostí“ si můžeme „spasit duši“.⁷² „Spása vlastní duše“ je plodem sebevýchovy.

V tom všem je obsažen nový pohled na mládí. Tady už nejde jen o životní plán, který se má realizovat v budoucnosti. Tento plán se realizuje už v etapě mládí, jestliže prací, vzděláním a zejména sebevýchovou utváříme vlastní život a dáváme základ dalšímu rozvoji naší osobnosti. V tomto smyslu lze říci, že „mládí ... je sochař, vytesávající celý život“ (Krašiňski), a tvar, který dává mládí konkrétnímu lidství každého a každé z vás, se dalším životem už jen zpevňuje.

Má-li to vše velký pozitivní význam, může to mít bohužel i závažný význam negativní. Nemůžete zavírat oči před hrozbami, které na vás číhají v mládí. I ty mohou zanechat stopu v celém životě.

Chci tu připomenout například pokušení přehnaného kritizování, které by rádo o všem diskutovalo a všechno opravovalo, anebo pokušení skepticismu před tradičními hodnotami, který snadno sklouzává v určitý hrubý, na nic se neohlížející cynismus k problémům práce, kariéry nebo i manželství. A dále, jak bychom mohli přejít mlčením pokušení, vyvolávaná zvláště v bohatších zemích rozšířenou zkomercializovanou zábavou, která odvádí od vážné životní angažovanosti a povzbuzuje postoj pasivity, sobectví a izolace? Jste ohroženi, draží mladí přátelé, špatným vlivem reklamních technik, povzbuzujících přirozený sklon vyhýbat se únavě a slibujících rychlé uspokojení všech tužeb, a s tím spojeným konzumismem, který člověku diktuje, aby svou realizaci hledal především ve využívání hmotných hodnot. Kolik mladých lidí, podléhajících svodům přeludů, upadá do moci nezvládaných instinktů a hledá štěstí na

cestách, které sice hodně slibují, ale ve skutečnosti jsou zbaveny autentických lidských perspektiv! Pociťuji zde potřebu opakovat slova, která jsem napsal v poselství, věnovaném vám k Světovému dni míru: „Někteří z vás mohou být v pokušení vyhnout se zodpovědností, utěci do iluzivního světa alkoholu a narkotik, do přechodných vztahů, které nevedou k manželství a založení rodiny, utěci do lhostejnosti, cynismu a dokonce násilí. Braňte se nástrahám světa, který chce zneužít nebo svést z cesty vaše rozhodné a usilovné hledání štěstí a smyslu života.“⁷³

Píši vám o tom proto, abych projevil vážnou obavu, kterou o vás mám. Vždyť máte-li „být stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje“, pak všechno, co tuto naději podrývá, musí budít starost. A na adresu všech, kdo se vám pokoušejí různými svody a preludy kazit mládí, je třeba připomenout Kristova slova o pohoršení a těch, kdo je vyvolávají: „Běda tomu, skrze jehož svádění dochází ke hříchu! Bylo by pro něho lépe, kdyby mu byl pověšen na krk mlýnský kámen a on byl hozen do moře, než aby svedl ke hříchu jednoho z těchto maličkých.“⁷⁴

Tvrdá slova! Tvrdá zvláště z úst Toho, který přišel hlásat lásku. Kdo však čte tato slova v evangeliu pozorně, musí z nich vycítit, jak hluboký je protiklad dobra a zla, ctnosti a hříchu. Musí pak tím jasněji vidět, jakou váhu má v Kristových očích mládí každého a každé z vás. Právě láska k mladým diktovala tato tvrdá a přísná slova. Jako by v nich byla obsažena daleká ozvěna Kristova evangelijního rozhovoru s mladíkem, na který tento list neustále navazuje.

14. Mládí jako „růst“

Dovolte mi uzavřít tuto část úvah připomínkou slov, kterými evangelium mluví o mládí samotného Ježíše z Nazareta.

Je jich poskrovnu, i když pokrývají úsek třiceti let, strávených v rodném domě po boku Marie a tesaře Josefa. Evangelista Lukáš píše: „Ježíš prospíval moudrostí, vzrůstem a oblibou u Boha i u lidí.“⁷⁵

Mládí je tak „růstem“. Ve světle všeho, co bylo na toto téma zatím řečeno, působí uvedená evangelijní slova mimořádně synteticky a sugestivně. Vzrůst „věkem“ se vztahuje na přirozené spojení mezi člověkem a časem. Tento vzrůst je jakousi „zahajovací“ etapou celého lidského vývoje. Odpovídá tomu veškerý psychofyzický vývoj – růst všech energií, skrze které se utváří normální lidská individualita. Je však nutné, aby tomuto procesu odpovídal i „růst v moudrosti a lásce“.

Všem vám přeji, drazí přátelé, právě tento „růst“. Můžeme říci, že mládí je mládím právě skrze něj. Tímto způsobem získává sobě vlastní, neopakovatelné rysy. Tímto způsobem je dáno každému a každé z vás v osobní a současně společenské zkušenosti jako zvláštní hodnota. A podobným způsobem se také upevňuje ve zkušenosti dospělých lidí, kteří už mají mládí za sebou, kteří postupují od „zahajovací“ etapy v úhrnném životním bilancování k etapě „sestupu“.

Je třeba, aby mládí bylo „růstem“, aby postupně hromadilo vše, co je pravdivé, dobré a krásné, i když bývá „zvenčí“ spojeno s utrpením, ztrátou blízkých a drahých osob a také se zážitky zla, které dává ve světě, v němž žijeme, o sobě neustále vědět.

Je třeba, aby mládí bylo „růstem“. Obrovský význam tu má styk s viditelným světem – s přírodou. Tento styk nás v mládí obohacuje jiným způsobem než pouhé „knižní“ poznávání světa. Obohacuje nás bezprostředně. Dá se říci, že ve styku s přírodou přijímáme do sebe, do naší lidské existence, samo tajemství stvoření, které před námi vystupuje prostřednictvím neslýchaného bohatství a různorodosti viditelných skutečností, a zároveň nás zve k tomu, co je ve skrytu a neviditelné. Moudrost, jak skrze slova inspirovaných knih,⁷⁶ tak skrze svědectví řady geniálních hlav, vypovídá mnoha způsoby o „otevřenosti světa“. Člověku prospívá číst si v této obdivuhodné knize, kterou je pro každého doširoka otevřená „kniha přírody“. To, co z ní mladý rozum a mladé srdce vyčtou, se jeví být v hlubokém souladu s výzvou k moudrosti: „Získej moudrost, získej rozumnost ... Neopouštěj ji, bude tě střežit. Miluj ji, bude tě chránit.“⁷⁷

Moderní člověk, zejména ve vysoce pokročilé technické a průmyslové civilizaci, se stal ve velkém měřítku vykořisťovatelem přírody. S přírodou často zachází užitkářsky, ničí přitom mnoho z jejího

bohatství a kouzel a znečišťuje přirozené prostředí své pozemské existence. Příroda je přitom člověku dána také jako předmět obdivu a kontempace, jako velké zrcadlo světa. Odráží se v něm Tvůrcovo spojení se stvořením, jehož střed se od počátku nachází v člověku, stvořeném přímo k „obrazu“ svého Stvořitele.

Proto vám, mladým, také přeji, aby váš „růst věkem a moudrostí“ probíhal ve styku s přírodou. Udělejte si na ni čas! Nešetřete jí! Přijímejte i námahu a únavu, kterou tento kontakt někdy přináší, zvláště když toužíme dosáhnout mimořádných cílů. Tato námaha je tvořivá a přináší zároveň prvek zdravého odpočinku, kterého je vám zapotřebí stejně tak jako studia a práce.

Také námaha a únava mají svou biblickou klasifikaci, zvláště u sv. Pavla, který přirovnává celý křesťanský život k běhu na závodišti.⁷⁸ Každý z vás potřebuje takovou námahu a únavu, kterými se nejen zoceluje tělo, ale celý člověk zažívá radost ze sebevlády a zdolávání překážek a protivenství. Je to nepochybně jeden z prvků „růstu“, jímž se vyznačuje mládí.

Přeji vám rovněž, aby se tento „růst“ odehrával skrze kontakt s lidským dílem a ještě spíše skrze kontakt se samotnými živými lidmi. Kolik je děl, která v průběhu dějin vytvořili lidé! Jak velké je jejich bohatství a různorodost! Mládí se zdá být značně citlivé na pravdu, dobro a krásu, obsažené v lidském díle. Ve styku s nimi na poli tolika různých kultur, tolika umění a věd, poznáváme pravdu o člověku, podmanivě vyslovenou také v osmém žalmu – pravdu, která je schopna utvářet a prohlubovat lidství každého z nás.

Zvláště však poznáváme člověka ve styku s lidmi. Je třeba, aby vám mládí umožnilo v tomto styku „růst v moudrosti“. Je to přece doba, kdy se navazují nové styky, známosti a přátelství v širším okruhu, než je rodina. Otvírá se velké pole zkušeností, které nemá jen poznávací, ale také výchovný a etický význam. Celá zkušenost mládí bude užitečná, když vytvoří v každém a každé z vás i kritický smysl a především schopnost rozlišování ve všem, co je lidské. Vaše zkušenost mládí bude blahoslavená, jestliže z ní postupně poznáte zásadní pravdu o každém člověku i o sobě – pravdu, kterou shrnuje známý text konstituce *Gaudium et spes*: „Člověk, jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něj samého, nemůže sám sebe plně nalézt, leč v opravdovém darování sebe samého.“⁷⁹

Tak tedy poznáváme lidi, abychom byli plnější člověkem skrze schopnost „darování sebe samého“ – být člověkem „pro druhé“. Taková pravda o člověku nachází svůj nedostižný vrchol v Ježíši z Nazareta. Proto jsou tak důležitá i Jeho mladá léta, kdy „prospíval moudrostí, vzrůstem a oblibou u Boha i u lidí“.

Přeji vám také tento „růst“ skrze styk s Bohem. Nepřímou vám může pomoci i styk s přírodou a s lidmi. Bezprostředním způsobem vám pomáhá zvláště modlitba. Modlete se a učte se modlit. Otvírejte svá srdce a svědomí před Tím, kdo vás zná lépe než vy sami sebe. Hovořte s Ním. Vnikněte do Slova živého Boha četbou Písma svatého a přemýšlením o něm.

To vše jsou metody a prostředky přibližování se Bohu a styku s Ním. Pamatujte, že je to styk vzájemný. Bůh odpovídá také nejvíce „nezištným darem sebe samého“, jemuž se v biblickém jazyce říká milost. Snažte se žít v Boží milosti.

Tolik na téma „vzrůstu“. Píši o něm, abych jen naznačil hlavní problémy. Každý z nich se totiž hodí pro obširnější debatu. Doufám, že se tak děje v různých mládežnických střediscích a společenstvích, hnutích a organizacích, jakých je v různých zemích a na jednotlivých kontinentech mnoho a které se řídí vlastními metodami vnitřní práce a apoštolátu. Ale všechny touží s pomocí církevních pastýřů ukázat mladým lidem cesty toho „růstu“, který do jisté míry představuje evangelijní definici mládí.

15. Velká výzva budoucnosti

Církev pohlíží na mladé. Co více, církev zvláštním způsobem pohlíží na sebe samu skrze vás všechny a zároveň skrze každého a každou z vás. Tak je tomu od začátku, od apoštolských dob. Zvláštním svědectvím mohou být slova sv. Jana z jeho prvního listu: „Píšu vám, mladí, protože jste přemohli zloducha. Napsal jsem vám, děti, protože jste poznali Otce ... Napsal jsem vám, mladí, protože jste silní, Boží slovo zůstává ve vás ...“⁸⁰

Apoštolova slova navazují na Kristův evangelijní rozhovor s mladíkem a ozývají se mohutnou ozvěnou z generace na generaci.

V našem pokolení, na konci druhého tisíciletí po Kristu, vidí církve sebe také v mladých. A jak se církve vidí? Necht' je tu zvláštním svědectvím učení II. vatikánského koncilu. Církve vidí sebe jako „svátost neboli znamení a nástroj niterného spojení s Bohem a jednoty celého lidského pokolení“.⁸¹ Vidí tedy sebe ve vztahu k celé velké, neustále rostoucí lidské rodině. Vidí sebe v univerzálních rozměrech. Vidí sebe na cestách ekumenismu čili jednoty všech křesťanů, za kterou se modlil Kristus a která je jistě nespornou potřebou naší doby. Vidí sebe v dialogu s příslušníky jiných než křesťanských náboženství a se všemi lidmi dobré vůle. Takový dialog je dialogem spásy. Má také sloužit míru ve světě a spravedlnosti mezi lidmi.

Vy, mladí, jste nadějí církve, která chápe právě takto sebe a své poslání ve světě. Mluví k vám o tomto svém poslání i v nedávném poselství z 1. ledna 1985, ve Světový den modliteb za mír. Toto poselství bylo adresováno právě vám ve jménu přesvědčení, že „cesta míru je současně cestou mladých“. (Mír a mládí krácejí společně) Toto přesvědčení je výzvou a současně závazkem. Opakuji znovu, jde o to, „abyste byli připraveni obhájit důvody vaší naděje“ – naděje, která se váže k vám, mladým. Jak vidíte, tato naděje se vztahuje k základním a současně univerzálním otázkám.

Všichni žijete každodenně v kruhu vám blízkých lidí. Avšak postupně se tento kruh rozšiřuje. Na vašem životě se podílí stále více lidí. A vy sami rozpoznáváte obrysy pospolitosti, která vás s nimi spojuje. Je to téměř vždy pospolitost nějakým způsobem rozrůzněná. Je rozrůzněná tak, jak to viděl a vyslovil II. vatikánský koncil ve své věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* a v pastorální konstituci o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*. Někdy se vaše mládí utváří v prostředích s jednolitým vyznáním, jindy v prostředích nábožensky různorodých nebo i na hranici mezi vírou a bezvěrectvím, ať už v podobě agnosticizmu nebo všelijak zabarveného ateismu.

Přesto se zdá, že mnohá a různorodá společenství mladých lidí před některými otázkami cítí, myslí a reagují velice podobně. Zdá se například, že všechny spojuje podobný postoj ke skutečnosti, že statisíce lidí žijí v krajní bídě, že dokonce umírají hladem, zatímco se ve stejné době vynakládají závratné sumy na výrobu nukleárních zbraní, jejichž arzenály jsou už dnes schopny způsobit zničení lidstva. Podobných napětí a hrozeb v míře, jakou dosavadní dějiny lidstva nepoznaly, je více. Hovořil jsem o tom už ve vzpomenutém novoročním poselství, a proto se k těmto problémům nevracím. Všichni si uvědomujeme, že se na obzoru existence několikamiliardové lidské rodiny na konci druhého tisíciletí po Kristu rýsuje možnost pohrom a katastrof v měřítku opravdu apokalyptickém.

Vy, mladí, se můžete za tohoto stavu oprávněně ptát předcházejících generací: jak k tomu došlo? Proč jsme dospěli na zemi k takovému stavu ohrožení lidstva? Jaké má příčiny do očí bijící nespravedlnost? Proč je tolik umírajících hladem, tolik milionů uprchlíků na různých hranicích, tolik pošlapávání základních práv člověka, tolik vězení, koncentračních táborů, tolik systematického násilí, zabíjení nevinných osob, tolik zneuctívání člověka, tolik mučení, tolik bolestí, působených lidskému tělu a lidskému vědomí? A uprostřed toho se nacházejí také mladí lidé, kteří mají už v raných letech na svědomí mnoho nevinných obětí, protože jim bylo naočkováno přesvědčení, že jen cestou programového teroru se může svět změnit k lepšímu. Ptáte se tedy ještě jednou: proč?

Vy, mladí, se na to všechno ptát můžete – a vlastně musíte! Vždyť jde o svět, v němž žijete už nyní a v němž máte žít zítra, až odejde generace starších. Správně se potom ptáte: proč se tak velký, s žádnou dosavadní historickou epochou nesrovnatelný pokrok lidstva na poli vědy a techniky, v otázce ovládnutí hmoty, v tolika ohledech obrací proti člověku? Správně se také ptáte, i když snad s pocitem vnitřního rozechvění: dá se tento stav věcí zvrátit? Může se změnit? Dokážeme jej my změnit?!

Ptáte se správně. Je to přirozeně pro vaši generaci základní otázka.

V této podobě pokračuje váš rozhovor s Kristem, započatý kdysi v evangeliu. Mladý člověk se zeptal: „Co musím dělat, aby se mi dostalo věčného života?“ A vy kladete stejnou otázku, přizpůsobenou době, ve které je vám dáno být mladými: co musíme udělat, aby se vzkvétající život lidstva neproměnil ve hřbitov nukleární smrti? Co musíme dělat, aby nás neovládl hřích všeobecné nespravedlnosti, opovržení člověkem a pošlapávání jeho důstojnosti na pozadí tolika prohlášení, která potvrzují všechna jeho práva? Co musíme dělat, a dokážeme to udělat?

Kristus odpovídá, jak odpověděl mladým z první generace církve, slovy apoštola: „Napsal jsem vám, děti, protože jste poznali Otce ... Napsal jsem vám, mladí, protože jste silní, Boží slovo zůstává ve vás ...“⁸² Apoštolova slova, stará téměř dva tisíce let, jsou zároveň odpovědí pro dnešek. Tato slova mluví prostým a silným jazykem víry, která přináší vítězství nad zlem ve světě: „A nad světem zvítězilo právě toto: naše víra.“⁸³ Tato slova mají sílu apoštolského, a tím křesťanského, svědectví Kristova kříže a zmrtvýchvstání. V tomto svědectví se potvrzuje celé evangelium. Potvrzuje se v něm mimo jiné pravda, obsažená v Kristově rozhovoru s mladíkem.

Zastavme se tedy na závěr tohoto listu u apoštolových slov, která jsou potvrzením a současně výzvou na vaši adresu. Jsou také odpovědí.

Ve vás, ve vašich mladých srdcích, pulsuje touha po opravdovém bratrství všech lidí bez rozdílu, sporů a diskriminace. Ano, vy mladí přinášíte touhu po bratrství a široké solidaritě, a ne touhu po válce člověka proti člověku v jakékoliv podobě. Cožpak tato touha po bratrství, kdy je člověk člověku bližním a bratrem, nedosvědčuje, že jste, jak píše apoštol, „poznali Otce“? Neboť jen tam jste bratři, kde je Otec. A jen tam, kde je Otec, si jsou lidé bratry.

Když tedy v sobě nosíte touhu po bratrství, znamená to, že „Boží slovo přebývá ve vás“. Přebývá ve vás slovo, které přinesl Kristus, slovo, které se právem také nazývá „radostnou zvěstí“. A na vašich rtech zůstává nebo je alespoň ve vašich srdcích zakořeněna modlitba Páně, která začíná slovy „Otče náš“. Modlitba, která zjevuje Otce a současně potvrzuje, že lidé jsou si bratry, a celým svým obsahem je opakem všelijakých programů, stavěných na zásadě boje člověka proti člověku, ať už v jakékoliv podobě. Modlitba „Otče náš“ odvádí lidská srdce od nepřátelství, nenávisti, násilí, terorismu, diskriminace, pošlapávání lidské důstojnosti a lidských práv.

Apoštol píše, že vy, mladí, jste silní Božím slovem, slovem obsaženým v Kristově evangeliu a shrnutém v modlitbě „Otče náš“. Ano! Jste silní Božím slovem, jste silní skrze tuto modlitbu. Jste silní, protože ona ve Vás vzbuzuje lásku, dobrou vůli, úctu k člověku, jeho životu, důstojnosti, vědomí, přesvědčení a právům. Jestliže „jste poznali Otce“, jste silní mocí lidského bratrství.

Jste také silní pro boj. Ne pro boj s člověkem ve jménu nějaké ideologie či praxe, odtržené od kořenů evangelia, ale jste silní pro boj se skutečným zlem, se vším, co uráží Boha, s veškerou nespravedlností a vykořisťováním, s veškerou nepravostí a klamem, se vším, co křivdí, ponižuje a zneuctívá lidské soužití a vztahy, s každým zločinem proti životu – s každým hříchem.

Apoštol píše, že „jste přemohli zloducha“! Ano, je třeba se neustále vracet ke kořenům zla a hříchu v dějinách lidstva a celého světa, tak jako se vrátil Kristus k tomuto kořeni ve svém velikonočním tajemství kříže a zmrtvýchvstání. Není třeba se bát nazvat prvního působilce zla jménem. Je to ďábel. Taktika, které užil a užívá, spočívá v tom, že se sám neodhaluje. Že zlo, od začátku jím vštěpované, má vycházet z člověka, jeho systémů a vztahů – mezilidských, mezitřídních, mezinárodních - aby se tak stále více stávalo „strukturálním“ hříchem a mohlo se stále méně identifikovat jako hřích „osobní“. Aby tedy měl člověk pocit, že je hříchu „zbaven“ a současně aby byl do něj stále více pohroužen.

Apoštol říká: „Vy, mladí, jste silní.“ – je jen zapotřebí, aby „Boží slovo zůstávalo ve vás“. Pak jste silní. Dosáhnete ke skrytým mechanismům zla, k jeho kořenům, dokážete postupně přeměnit svět, přetvořit jej, učinit lidštějším, bratrštějším a zároveň více Božím. Vždyť nelze svět odtrhávat od Boha a stavět jej v srdci člověka proti Bohu. Nelze ani odtrhávat člověka od Boha a stavět ho proti Bohu. To je totiž proti povaze světa a proti povaze člověka, proti niterné pravdě, která utváří celou skutečnost. Lidské srdce je opravdu neklidné, dokud nespočine v Bohu. Tato slova velkého Augustina neztrácejí nikdy na své aktuálnosti.⁸⁴

16. Poselství na závěr

A tak vám, mladí přátelé, odevzdávám do rukou tento list, který navazuje na Kristův evangelijní rozhovor s mladíkem a vychází ze svědectví apoštolů a prvních křesťanských generací. Odevzdávám vám tento list v „Roce mládeže“, kdy se blížíme konci druhého tisíciletí. Odevzdávám vám jej v roce, na který

připadá dvacáté výročí ukončení II. vatikánského koncilu. Mládež nazval „nadějí církve“⁸⁵ a tehdejší mládeži, stejně jako dnešní a všech dob, adresoval své „závěrečné poselství“, v němž se církev představuje jako opravdové mládí světa, jako ten, „kdo vlastní to, co vytváří sílu a kouzlo mladých lidí – schopnost radovat se z nových iniciativ, nezištně se dávat, vnitřně obnovovat a jít vpřed.“⁸⁶ Činím tak na Květnou neděli, kdy mi je dáno setkat se s mnohými z vás jako poutníky na náměstí sv. Petra v Římě. Ve stejný den se modlí římský biskup spolu s vámi za všechny mladé na celém světě, za každou a za každého. Modlíme se ve společenství církve, abyste na pozadí těžkých časů, v nichž žijeme, „dokázali obhájit důvody vaší naděje.“ Ano, právě vy, protože na vás závisí budoucnost, na vás závisí konec tohoto tisíciletí a začátek nového. Nezůstávejte v nečinnosti. Chopte se zodpovědně díla na všech vám dostupných polích našeho světa. Na stejný úmysl se budou s vámi modlit biskupové a kněží na různých místech země.

A jak se modlíme ve velkém společenství mládeže celé církve a všech církví, máme před očima Marii, provázející Krista při začátkách Jeho poslání mezi lidmi. Je to Marie z Kány Galilejské, která se přimlouvá za mladé, za novomanžele, když se na svatbě nedostávalo vína pro hosty. Tenkrát Kristova matka služebníkům na slavnosti řekla: „Udělejte všechno, co vám on řekne.“⁸⁷ On – Kristus.

Opakuji tato slova Bohorodičky a adresuji je vám, mladým, každému a každé z vás: „Cokoliv vám Kristus poví, to udělejte.“ A žehnám vám ve jménu Nejsvětější Trojice. Amen.

*V Římě u sv. Petra dne 31. března 1985,
na Květnou neděli utrpení Páně, v sedmém roce pontifikátu.*

Jan Pavel II

1 Srv. Jan Pavel II., *Redemptor hominis*, 14
2 Řím 9,19, 21; Ef 4,4; Fil 3,10; Tit 3,7; Žid 7,19; 1 Petr 1,13

3 1 Petr 3,15

4 Srv. Mk 10,17-22; Mt 19,16-22; Lk 18,18-23

5 Mk 10,17-19

6 Mk 10,20

7 Mk 10,22

8 Srv. Lk 8,49-56

9 Srv. Lk 7,11-17

10 Sk 21,6

11 Jan 3,16

12 1 Jan 4,8-16

13 Srv. 2 Tes 2,7

14 Jan 14,9

15 Srv. Žid 13,8

16 Srv. Gen 1,26

17 Jan 3,19; srv. Jsn 1,9

18 Jan 1,5

19 Řím 6,9

20 Srv. Lk 2,34

21 Jan 11,25

22 Jan 3,16

23 1 Kor 7,31

24 Žid 9,27

25 Žid 9,27

26 Jan 11,25

27 Srv. Ex 34,1; Dt 9,10; 2 Kor 3,3

28 Srv. Dt 4,5-9

29 Mk 10,20

30 Srv. Mt 5,7

31 Srv. Mt 22,37-40; Mk 12,29-31; Lk 10,27

32 Řím 2,14

33 Řím 2,15

34 Řím 2,15

35 Mk 10,19

36 Žid 9,27

37 Kol 3,14

38 Srv. 1 Kor 13,13

39 Srv. Mt 22,38

40 „Mravní zákon, jak učil Konfucius, nám není vzdálen ... Moudrý člověk se nedopouští v oblasti mravního zákona mnoha chyb. Řídí se zásadou: nečini druhým, co bys nechtěl, aby oni činili tobě.“ (Čung Jung, Učení středu,13) Starověký japonský učitel Dengjó Daiši, zvaný též Saičo (767-822 po Kr.), nás vybízí, abychom „zapomněli na sebe, činili druhým dobro, protože v tom je vrchol přátelství a soucitu“ (srv. W. Th. De Bary, Zdroje japonské tradice, Sources of Japanese Tradition, New York 1958, sv. I., s. 127). Nemůžeme nezpomenout Mahatmá Gándího, učícího „moc pravdy“ (satyagrafa), která vítězí bez násilí, jen svým dynamismem, vlastním spravedlivému dílu.

41 Srv. Řím 2,15

42 Srv. Jan 1,9; a srv. *Nostra Aetate*

43 Gen 1,31

44 Srv. Jan 2,25

45 Srv. Lk 22,61

46 Srv. Ef 1,4

47 Mt 19,20

48 1 Kor 7,31

49 Kol 3,1

50 Řím 5,5

51 Srv. Mt 5,3-12

52 Mt 19,21

53 Srv. Mk 10,21; Jan 1,43; 21,23

54 Srv. Mt 19,12

55 Srv. např. *Redemptionis donum*

56 Mt 9,37

57 Mt 9,37

58 Srv. *Lumen gentium*

59 Srv. *Gaudium et spes*

60 Srv. *Lumen gentium*

61 Jan 4,10

62 Mt 5,8

63 Srv. 1 Jan 4,8-16

64 Srv. Ef 5,32

65 Srv. 1 Kor 13,4-7

66 Gen 2,24; srv Mt 19,5

67 Ex 20, 12; Dt 5,16; Mt 15,4

68 Srv. Mt 25,14-30; Lk 19,12-26

69 Gen 3,19

70 Jan 8,32

71 Jan Pavel II *Laborem exercens*, 9

72 Srv. Lk 21,19

73 Poselství k Světovému dni míru, 1985, č. 3, AAS 77 (1985)

74 Lk 17,1

75 Lk 2,52

76 Srv. např. žl 104 (103); Žl 19 (18); Mdr 13,1-9

77 Př 4,5

78 Srv. 1 Kor 9,24-27

79 srv. *Gaudium et spes*

80 1 Jan 2,13

81 *Lumen gentium*.

82 1 Jan 2,13

83 1 Jan 5,4

84 Srv. sv. Augustin, *Vyznání I*

85 *Gravissimum educationis*

86 Srv. AAS 58 (1966)

87 Jan 2,5